

Ankara’da Bulunan Seyahat Acentalarının Dokap (Doğu Karadeniz Projesi) İllerine Düzenlediği Turlar ve Web Sitelerinde Yer Alan Tur Programlarının İçerik Analizi

Received/Geliş: 06.04.2018
Accepted/Kabul: 17.05.2018

Burcu Aysenur AKBULUT*
Olca SEZEN DOĞANCILI**

Öz

DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi) kapsamında yer alan illerin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal güzelliklerinin doğru bir pazarlama stratejisi oluşturularak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu stratejinin oluşturulması için bölgenin mevcut durumunun analiz edilmesi önem arz etmektedir. Araştırma, DOKAP bölgesine düzenlenen turların ziyaret noktalarını inceleyerek, bölgenin öne çıkan özelliklerinin yanı sıra aktif olarak turizm faaliyetlerinde yer alan bölgeleri ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırmanın amacı, Ankara’da bulunan seyahat acentalarının DOKAP illerine düzenlediği turların belirlenmesi ve bu seyahat acentalarının web sitelerinde yer alan tur programlarının içeriksel olarak analiz edilmesini sağlamaktır. Bu kapsamda araştırma evreni, tur düzenleme yetkisi olan ve 2017 yılı TÜRSAB’a üye 9672 seyahat acentasının DOKAP bölgesine hazırlamış oldukları turlar olarak belirlenmiştir. Örneklem olarak da Ankara ili seçilerek 608 seyahat acentasının DOKAP bölgesine hazırlamış oldukları turlar belirlenerek değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma yöntemi olarak içerik analizi yöntemi seçilmiş olup; söz konusu tur programlarının tur çeşitleri, tercih ettiği güzergâhlar, konaklamayı tercih ettikleri iller, tur kapsamında yer alan bölgeye özgü gastronomik unsurlar, kültürel ziyaret noktaları ve rekreasyonel faaliyetleri incelenecektir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde; “Doğu Karadeniz Turu ve Batum”, “Karadeniz Yaylaları” turlarının yanı sıra, “Amasya-Tokat-Niksar” turu, “Trabzon-Gümüşhane-Bayburt” turlarının da düzenlendiği görülmektedir. Söz konusu paket turlarda konaklamanın en çok tercih edildiği il Rize olarak tespit edilmiş olup bunu Trabzon ve Artvin illeri takip etmektedir. DOKAP illerine düzenlenen turlarda yeme içme yerlerine ve gastronomik ürünler için ziyaret bölgelerine bakıldığında; Hamsiköy Sütlaçı, Çay Fabrikası, Fındık Üretimi, Trabzon- Akçaabat Köfte ve Ayder - Fırtına Vadisi ve Trabzon-Uzungöl’de öğle yemeği dikkat çekmektedir. Kültürel ziyaret noktaları açısından Rize ve Trabzon dikkat çekerken, rekreasyonel faaliyetlerin en fazla Rize ilinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Araştırmanın, DOKAP bölgesinde

*Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Ardeşen Turizm Fakültesi, burcuaysenur.akbulut@erdogan.edu.tr (ORCID No: 0000-0002-0679-3692).

**Yrd. Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, olcadogancili@gmail.com.tr (ORCID No: 0000-0002-7070-4076).

yer alan illerin sahip olduğu kaynakların doğru değerlendirilmesi ve dolayısıyla bölgenin turizm geleceğinin iyileştirilmesi yönünde atılacak adımlara katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seyahat Acentaları, Tur Programları,DOKAP.

Tours Of Dokap Provinces By Ankara Travel Agencies And A Content Analysis Tour Information Provided Online

Abstract

The historical, cultural, and natural beauties of DOKAP provinces should be presented with a suitable marketing strategy. Presenting the region's current condition is important while identifying this strategy. The aim of there search is to reveal the prominent features of the region along with current tourist attractions by examining the tourist attractions visited in DOKAP region tours. The purpose of there search is to identify DOKAP region tours organized by the travel agencies in Ankara and to analyze the content of tour programmes in these agencies' websites. The scope of there search includes 608 travel agencies that are affiliated with TURSAB and located in Ankara. There search sample consists of 24 travel agencies that periodically organize DOKAP tours and share the information regarding tours in their websites. Content analysis is used in the research: The different types of aforementioned tours, the prefer redroutes, the province spreferred for staying overnight, and the gastronomical elements, cultural attractions and recreational activities specific to the region visited in the tour are examined. After evaluating the research results, it is seen that "Eastern Black Seaand Batumi" and "Highlands of Black Sea" tours along with "Amasya-Tokat-Niksar" and "Trabzon-Gumushane-Bayburt" tours are organized. Rize province is the most preferred place for staying overnight in the aforementioned package tours followed by Trabzon and Artvin provinces. When the restaurants and gastronomic attractions in DOKAP tours are examined, Hamsikoy Rice Pudding, Tea Factory, Nut Production, Trabzon-Akcaabat Meatballs,. lunches in Ayder-Firtina Vadisi and Trabzon-Uzungol stand out. Rize and Trabzon stand out in terms of cultural attractions while recreational activities take place mostly in Rize province. It is believed that there search will serve as a source for attempts to correctly utilize the sources of the provinces in DOKAP region, and there by, improve the future tourism activities in the region

Keywords: Travel agencies, Tour programmes,DOKAP.

Giriş

Kıyı bölgelerinde yaşayan insanlar için geleneksel olarak kıyı kaynaklarının kullanılması, balıkçılık ve tarım yoluyla geçim sağlanmaktadır (Ludwig vd.,2009,s.199).Karadeniz Bölgesi ise sahip olduğu güzelliklerle ve zenginliklerle yayla, kıyı, kültür, sağlık, kamp, golf, kayak, mağaracılık, yamaç paraşütü, balık avlama gibi birçok turizm türüne elverişlidir. Yöredeki insanların misafirperverliği, endemik (ender görülen) olan flora ve fauna zenginliği, festival ve yayla şenlikleri gibi birçok imkân kapsamında Karadeniz Bölgesi'nin turizm açısından büyük bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir (Yeşiltaş, Çeken ve Öztürk, 2009, s. 263). Karadeniz Bölgesi'nin büyük bir kısmını kapsayan Doğu Karadeniz Bölgesi ise değişen turist beklentileri ve artan doğa temelli turizm aktiviteleri açısından zengin potansiyele sahiptir. Öyle ki turizmde bir marka haline gelen Doğu Karadeniz Bölgesi'nde doğa turizmi, dağ turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, botanik turizmi, kış turizmi, av turizmi, kıyı turizmi, eko turizm, kırsal turizm, tarih turizmi, spor turizmi, eğitim turizmi, kongre turizmi, agro turizm, mağara turizmi, gastronomi turizmi ve bu turizm türleriyle ilişkili aktiviteler yapılmaktadır (DOKA, 2014, s.22-23).

Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP), Kalkınma Bakanlığına bünyesinde olan DOKAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin kurulmasıyla resmi bir bölgesel kalkınma programına dönüşmüştür. Bu proje ile Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu kaynakların değerlendirilmesini amaçlanmaktadır. Merkezi Giresun' da bulunan DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi), DOKA (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı)'dan Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon, OKA (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı)' dan Samsun, Tokat ve KUDAKA (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı)'dan Bayburt ili olmak üzere toplam 9 ili kapsamaktadır (DOKAP, 2017). DOKAP Eylem Planı çerçevesinde DOKAP bölgesinin önemli potansiyeli olan turizm alanında önemli gelişmelerin sağlanması hedeflenmektedir. Araştırma, DOKAP bölgesinde gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin tespit edilmesini ve böylelikle doğru turizm stratejilerinin belirlenmesine katkı sağlanmasını hedeflemektedir.

Dokap: Doğu Karadeniz Projesi

DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi), 2012 yılında Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon illerinde başlamış olup 2016 yılında Tokat ili de eklenerek dokuz adet ili kapsamaktadır. Söz konusu illerde yer alan “kaynakların, etkili ve verimli kullanılması, yerel dinamiklerin ve fırsatların doğru değerlendirilmesi, bu yolla bölgesel kalkınmanın yurt sathına yayılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması bölgesel politikanın temel hedef ve stratejileridir” (DOKAP, 2017). Bölgenin kalkınmasını amaçlayan bu proje ile ilgili illerde 2019 yılı sonuna kadar gerek tarım alanında gerekse de su ürünleri, ormancılık, ulaştırma, sanayi, enerji ve turizm gibi birçok alanda iyileşmeler hedeflenmektedir. Karadeniz Bölgesi kapsamında yer alan DOKAP illerine ilişkin turizm verileri çalışma kapsamında ele alınmış olup genel hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir.

Tokat

Yeşilirmak havzasının verimli toprakları üzerine kurulmuş olan Tokat ili, 6000 yıllık geçmişe sahip olup, dünyanın en büyük mağaralarından birisi olan Balıca Mağarası’na ev sahipliği yapmaktadır. 3,4 milyon yıllık olduğu öngörülen bu mağara, sahip olduğu özgün Soğan Sarkıtları ile sadece ulusal değil uluslararası açıdan da önem arz etmektedir. Canik Dağları üzerinde konumlandırılmış Başçiftlik Kayak Merkezi, ormanlarıyla ön plana çıkan Topçam Yaylası, Yavuz Sultan Selim ve ordusunun Çaldıran Seferi’nde konaklamış olduğu Selemen Yaylası, çim kayağına uygun arazileriyle eşsiz manzarasıyla bilinen Akbelen (Bizeri) Yaylası, yayla şenliklerinin yapıldığı Çamiçi Yaylası, Batmantaş Yaylası, Dumanlı Yaylası gibi birçok yaylanın yanı sıra Zinav Gölü, Kaz Gölü ve Göllü Köy Gölü Tokat ilinin zenginliklerindedir (Tokat Valiliği, 2017). Tokat ili, alternatif turizm türleri açısından incelendiğinde kamp karavan turizmi, trekking, kuş gözlemciliği, rafting ve yamaç paraşütünün de ilde uygulanabildiği (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017a) görülmektedir.

Samsun

Samsun ili M.Ö. 750 yıllarında “Amisos” adı ile kurulmuş olup (Samsun Belediyesi, 2017) günümüzde Karadeniz’ in en büyük şehri olarak anılmaktadır. Deniz, kum, güneş üçlüsünün de yer aldığı Samsun ilinde alternatif turizme yönelik kaynaklar oldukça fazladır. Derbent Barajı, Atakum Sahili ve Samsun Sahili’ nde su altı dalışı ile Kızılırmak ve Yeşilirmak

Deltası' nda kuş gözlemciliği yapılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b). Özellikle Kızılırmak Deltası' nda yer alan Bafra Kuş Cenneti' nde 320 kuş türü barınmakta ve 140 kuş türünün üreme alanları bulunmaktadır (Samsun Valiliği, 2017).

Samsun' un Lâdik ilçesinde yer alan Akdağ tepelerinde, sezonunda 110 güne kadar kayak, ATV araçlı safari, kar motosikleti uygulanırken yaz aylarında ise çim kayağı, yamaç paraşütü ve çeşitli festivaller düzenlenmektedir (Kadioğlu, 2017, s. 170). Bunun yanı sıra Bafra ve Kocadağ' da kış turizmi, dağcılık, trekking, yayla turizmi, yamaç paraşütü, oto tırmanma gibi faaliyetler uygulanmaktadır. Termal turizmde de ön plana çıkan Samsun ilinde yer alan Havza ve Lâdik Kaplıcaları yaklaşık 2000 yıldır bilinmektedir. Aslanağzı-Kızgözü Kaplıcası, Hamamayağı Kaplıcaları, Lâdik Ilıcası ve Havza Termal Turizm Merkezi zengin termal kaynakları ile Samsun' da ün salmıştır. Bunun yanı sıra Paleolitik ve Kalkolitik dönem yerleşim alanı olan Tekeköy Mağaraları' nda mağara turizmi ve iş hayatının temellerinden birisi olan kongre turizmi de Samsun ilinde uygulanabilen turizm türlerindedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b). Samsun' un kültürel, tarihi ve doğal kaynaklarının yanı sıra gastronomi açısından da önemli bir il olduğunu söylemek mümkündür. Diğer turizm türleriyle entegre edilerek turlarda yer alması gerektiğini vurgulayan Canbolat vd. (2016), ulusal ve uluslararası alanda yapılan tanıtım çalışmalarına gastronominin eklenmesiyle Samsun' un gastronomi turizmde de ön plana çıkabileceğini ileri sürmüştür.

Ordu

İlk yerleşim tarihi M.Ö. 7. yüzyıla kadar uzanan Ordu ili, gerek doğal zenginlikleriyle gerekse de tarihi dokusuyla, denizi, dereleri ve yaylalarıyla birçok turizm aktivitesini bünyesinde barındırmaktadır. Kuş gözlemciliği, dağcılık, trekking, kamp, piknik yapmak ve manzara izlemek gibi birçok aktivitenin yanı sıra Bozukkale (Cotyora), Kurul Kayası Yerleşmesi, Büben Kaya Mezarları, Taşbaşı Kültür Merkezi (Eski Cezaevi - Kilise), Etnografya Müzesi (Paşaoğlu Konağı), kaya mezarları, kaleler ve dehlizleriyle turistik açıdan zengin bir olanak sağlamaktadır (Ordu Valiliği, 2017). Ordu ili Yason Burnu, Çambaşı Yaylası, Kazankaya ve Karaoluk Şelaleleri, Keyfalan Yaylası, Perşembe Yaylası ve Ulugöl Tabiat Parkı başta olmak üzere pek çok doğal güzelliğe sahiptir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017c).

Ordu ilinde bulunan Boztepe yamaçları denizden 450 metre yükseklikte manzara izleme, teleferik keyfi yaşama, piknik yapma olanaklarına (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017d) 1.ve 3. Derece Doğal Sit Alanı olan Gaga Gölü’ ne sahip olan Ordu ili ziyaretçilerini beklemektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017e).

Giresun

Giresun ilinin doğusunda Trabzon ve Gümüşhane, güneydoğusunda Erzincan, güneyinde Sivas ve batısında Ordu illeri bulunmaktadır. Karadeniz’deki iki adadan birisi olan Giresun Adası, 40.000 metrekare alana ve 71 tür otsu ve odunsu bitki türü ile 10 ağaç türüne sahiptir. Karabatak ve martıların doğal üreme alanı olan bu ada birçok göçmen türün uğrak yeridir (Giresun Belediyesi, 2017). Kümbet Turizm Merkezi ise her yıl Temmuz ayının üçüncü pazar günü kutlanan Kümbet Şenlikleri’ ne ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra kışın kayak yapmaya elverişli olan Bektaş Turizm Merkezi ile mesire alanı ve doğal güzellikleri ile ön plana çıkan Kulakkaya Turizm Merkezi Giresun’ da bulunan önemli destinasyon alanlarından (Giresun Valiliği, 2017).

Giresun’ da kesme taşlardan inşa edilmiş olan Gogara Kilisesi, Hristiyanlığın ilk yayıldığı zamanlardan kalma olan Kaya Kilise, Kufa Kuyusu, Millet Bahçesi Kapısı, Seyyit Vakkas Türbesi, Kale Cami, Hacı Hüseyin Cami, Hacı Miklat Cami, Çekek Cami, Giresun açısından önemli tarihi ve kültürel özelliklerdendir (Giresun Belediyesi, 2017; Giresun Valiliği, 2017).

Gümüşhane

Gümüşhane ili, sahip olduğu gümüş ve altın madenleri zenginliği ve İpek Yolu üzerindeki konumundan dolayı önemli bir yere sahiptir. Karaca Mağarası, Akçakale Mağarası, Arılı Mağarası, İkisü Mağarası, Ardıçlı Mağarası, Üçbacalı Mağara ve Altıntaş Mağarası gibi pek çok mağara Gümüşhane’ de doğal güzellikler açısından öne çıkmaktadır. Kov Kalesi ve civarında Arkeolojik Sit Alanına sahip Gümüşhane (Gümüşhane Valiliği, 2017), dağlık alanlarda yayla turizmi, ekoturizm, klimatizm, alpinizm, kırsal turizm, göl turizmi ve kış turizmi açısından elverişlidir (Yalçın, 2015, s. 13). Birçok turizm türünü bünyesinde barındıran Gümüşhane ilinde Eskibağlar mevkiinde peribacası benzeri oluşumlar, Halgent şelalesi, Mavrangel kanyonu (Merdan ve Okuroğlu, 2016, s. 966-967) eski şehir (Süleymaniye), Santa

Harabeleri ve Satala Antik Kenti (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017f) dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra inanç turizmine de ev sahipliği yapan Gümüşhane’ de Olucak İmera Manastırı, Çağırğan Baba Türbesi, Pir Ahmet Türbesi, Gelin Ebe Türbesi, Firdevs Hanım Türbesi ziyarete açık alanlardandır (Merdan ve Okuroğlu, 2016, s. 968).

Osmanlı’nın son zamanlarına kadar yoğun olarak kullanılmış olan Gorom (kromni) Vadisi içerisinde çeşitli medeniyetlerden kalma 34 kilise, 33 şapel, 2 manastır, 4 camii, 5 kale, 50 tarihi çeşme, 100-300 tarihi konut, 5 kemer köprü bulunmaktadır (Kandemir ve diğ., 2009).

Trabzon

Trabzon ili doğuda Rize, batıda Giresun, güneyde Gümüşhane ve Bayburt illeriyle çevrili olmakla beraber, kapladığı alanının %77’ lik kısmı dağlarla kaplıdır. Yeraltı kaynakları açısından zengin olan Trabzon’ da birçok maden işletilmektedir (Trabzon Belediyesi, 2017). Trabzon, bulunduğu konumdan dolayı bütün zamanlarda yer alan uygarlıkların dikkatini çekerek birçoklarına ev sahipliği yapmıştır. Bu özelliğinden ötürü gerek eğitim gerekse de kültür ve ticaret alanında birçok kültürel birikime sahip olan Trabzon (Trabzon Valiliği, 2017), en önemli doğal alanlarından birisi Uzungöl’ dür. Uzungöl artık ihtiyaca cevap veremeyecek hale gelmiş ve başka alternatif turistik kaynak arayışında Sera Gölü ön plana çıkmıştır (Çavuş, 2014, s. 47-48). Bunun yanı sıra ırmağın meydana getirdiği gölcükler ve şelalelerle dikkati çeken Çal Köy Mağarası ile içindeki 72 odasıyla ziyaret edilen Akarsu Köyü Mağarası’ nın çok sayıda ziyaretçiyi çekmektedir.

Trabzon ili kapsamında Uzungöl-Demirkapı-Karakaya (Çaykara)’ da dağcılık; Kayabaşı Yaylası, Lişer Yaylası, Şolma Turizm Merkezi gibi birçok yerde jeep safari; Lişer Yaylası, Düzköy ilçesi, Şekersu Yaylası, Çakırgöl Zigana Geçidi ve Sümela Cami Boğaz’ nda trekking; Tilki Beli ve Araklı arasında yamaç paraşütü faaliyetleri görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017g). Buna ek olarak 2. Uluslararası Trabzon Havacılık Festivali 2010 yılında Uzungöl’ de yapılmış olup yaklaşık 200 sporcu atılım göstermiştir (Pirselimoğlu Batman, Demirel, 2015, s. 15).

Trabzon’ da yer alan fakat yetersiz veriler, plansızlık, altyapı ve tanıtım eksikliği gibi birçok unsurdan dolayı çok bilinmeyen Zigana Turizm Merkezi’nin (Acuner, 2015, s. 83-84) yanı sıra Karadağ Turizm Merkezi, Pazarcık Turizm Merkezi, Yeşilyurt-Yılantaş Turizm Merkezi, Araklı Turizm

Merkezi, Şolma Turizm Merkezi ve Trabzon-Tonya-Armutlu-Gümüşhane-Kürtün-Erikbeli-Turizm Merkezi de Trabzon için önemli ve alternatif turizm alanları oluşturulabilecek merkezlerdir.

Bayburt

Çoruh Nehri kenarında kurulmuş olan Bayburt ili, doğuda Erzurum, batıda Gümüşhane, kuzeyde Trabzon ve Rize, güneyde ise Erzincan illeriyle çevrilidir. Ticaret ve sanayinin pek gelişemediği bu ilde, temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık (Bayburt Valiliği, 2017) olmakla beraber özellikle Kop Dağı’nda yılın yarısında karla kaplı olmasından dolayı kış turizmine yönelik uygulamalar da bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017h). Buna ek olarak Bayburt ilinde yer alan Baksı Müzesi, geleneksel kültürü barındıran, özellikle kadınlara işgücü imkânı yaratarak ters göçü başlatacak bir müzedir. Bu müze sadece Bayburt ili için değil Karadeniz bölgesi açısından önemli bir kültürel değer olarak “Doğu Karadeniz Turları” içerisinde de yer almaktadır (Korkmaz, 2017, s. 90). Bunun yanı sıra Dede Korkut’ un mezarının bulunduğu Masat Köyü, Dede Korkut Kültür – Sanat Şöleni kapsamında Bayburt ili için gerek sosyal gerekse de kültürel, bilimsel, sportif ve ticari gibi birçok alanda katkı sağlamaktadır (Bayburt Valiliği, 2017). Dede Korkut adına ilde her yıl Temmuz ayının 3. haftasında uluslararası düzeyde şölen düzenlenmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017h).

Osmanlı mimar özelliklerini taşıyan Pulur (Gökçedere), Ferahat Bey Camii, Akkoyunlular döneminde yaptırılan Sünür (Çayır yolu) Kutlu Bey Camii, taş işleme sanatının ön plana çıktığı Yakutiye(Yeni) Camii, Zahit Efendi Camii ve Bedesten (Taşhan) ile Saltukoğullarına ait, sarı taş üzerine işlemleri bulunan Şehit Osman Türbeleri Bayburt ilinde önemli olan turistik destinasyonlardandır (Bayburt Valiliği, 2017). Yerin 2-2,5 metre altında yer alan Aydıntepe Yer Altı Şehri; Çımağıl Mağarası, Helva Köyü Buz Mağarası, 1916 yılında Ruslara karşı yapılan savaşta ölen şehitlerimiz için yapılan, 13 metre yüksekliğindeki Kop Şehitliği, Korgan Köprüsü, Sırakayalar Şelalesi ve Aslandağı görülmeye değer alanlardandır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017h).

Rize

Batısında Trabzon, güneyinde Erzurum ve Bayburt, doğusunda Artvin ili bulunan Rize ili, 80 km kıyı şeridinin uzunluğuna sahiptir. Yeraltı su kaynakları açısından oldukça zengin olan Rize’ de Ayder Kaplıca Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Tesisleri, İkizdere Kaplıcası ve içmelerde termal turizm uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye’nin dördüncü yüksek dağı olan Kaçkar (3937m), Verçenik Dağı (3709 m), Bulut Dağı (3562 m) ve Altıparmak Dağı (3492 m)’nda dağcılık faaliyetleri uygulanmaktadır (Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2017) Buna ek olarak kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, trekking, yayla turizmi, festival turizmi, av turizmi, sportif olta balıkçılığı, akarsu turizmi, atlı doğa yürüyüşü, bisiklet turizmi, kamp karavan turizmi, botanik turizmi, jeep safari, foto safari ve çiftlik turizmi gibi birçok turizm türü de yer almaktadır (Acuner ve Tayfun, 2016, s. 74).

Rize’ de bulunan Fırtına Deresi, Taşlıdere ve İkizdere (İyidere) akarsu turizminde ön plana çıkarken Kaçkar Dağları tepelerinde ise heliski uygulanmaktadır. Sadece profesyonel kayakçılarca uygulanan heliski sporu ile yılda yaklaşık 500 kayakçı Rize iline çekilebilmektedir. Buna ek olarak Rize’ nin en meşhur merkezlerinden birisi olan Ayder Yaylası zengin flora ve fauna kaynaklarına ve Ayder balına sahiptir. Handüzü Yaylası, Çağırankaya Yaylası, Vaşa Yaylası, Petran Yaylası, Homeze Yaylası, Sivrikaya Yaylası ve Anzer (Ballıköy) Yaylası gibi birçok destinasyon merkezinde yaylacılık faaliyetleri yer almaktadır. Buna ek olarak Cittaslow şehirlerinden birisi olmaya aday olan Rize’nin Çamlıhemşin ilçesi, sahip olduğu tarihi konaklar, organik üretim tarlaları ve misafirperverliğiyle uluslararası anlamda tescillenmeyi beklemektedir (Tayfun ve Acuner, 2014, s. 50-52).

Artvin

Ardahan, Erzurum ve Rize illerine komşu olan Artvin ilinin kuzeyinde Gürcistan bulunmaktadır. Artvin, birçok turizm türünü bünyesinde barındırmasına rağmen fazla bilinmemektedir. Örneğin, Artvin Ardanuç Merkez Ballica Gülüca Kaplıcaları, Artvin Borçka Merkez Balcı Otingo Kaplıcaları ve Artvin Şavşat Veliköy Ilıca Çinal Kaplıcaları’nı işleten ve ekonomik gelir sağlayan herhangi bir kuruluşun olmadığını söylemek mümkündür (Artvin Valiliği, 2017). Artvin ilinde yer alan Kaçkar Dağı Milli Parkı, sahip olduğu endemik bitki ve kelebek türleriyle, Altıparmak Dağı’ ndaki buzul göllerinde trekking ve dağ sporları, Çoruh Nehri Vadisi’ ndeki

fauna zenginliği, Hatıla Vadisi Milli Parkı, Karagöl-Sahara Milli Parkı, Karagöl Tabiat Parkı, Çamburnu Tabiatı Koruma Alanı, Efeler Tabiatı Koruma Alanı, Gorgit Tabiatı Koruma Alanı, Kamilet Doğu Kayını Tabiat Anıtı ve Melodere Doğu Ladini Tabiat Anıtı alternatif turizm açısından önemli destinasyon merkezlerindedir (Yılmaz, 2010, s.1598-1599).

Artvin’ de bulunan Meden Köyü, flora zenginliğiyle göz kamaştırmaktadır. Sahip olduğu doğal güzellikleriyle ve geleneksel yapısıyla kırsal turizm özelliklerini barındıran ilimizde yayla turizmi, dağ turizmi, botanik turizm, tarım turizmi, kamp turizmi, kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği, trekking ve doğa fotoğrafçılığı gibi birçok turizm aktivitesini yapmak da mümkündür (Orhan, 2014, s. 105-119). Artvin’in Arhavi ilçesinde bulunan Mençuna Şelalesi, Çifteköprü, Martı Kuşu Cenneti gibi pek çok güzelliğin yanı sıra (Akyol ve diğerleri, 2014, s. 267) Türkiye’ nin 10. Cittaslow ili olarak 2015 yılında ilan edilen Şavşat ilçesi’ nde trekking, kaya tırmanışı, dağ bisikletçiliği, off- road, atlı gezinti, yaban hayatı gözlemciliği ve manzara fotoğrafçılığı gibi birçok turizm aktivitesi uygulanabilmektedir (Orhan ve Doğanay, 2017, s. 303-308).

Karadeniz Bölgesine Düzenlenen Turlar

Seyahat Acentaları Yönetmeliği’ nin 5.maddesi’nde belirtilen ve seyahat acentalarının yapmakla yükümlü oldukları faaliyetler arasında şüphesiz en önemlilerinden biri “bireysel ya da gruplara yönelik olarak günübirlik veya geceleme içeren yurtiçi veya yurt dışı turları tanıtmak, oluşturmak, pazarlamak veya satışını sağlamak” tır. Turizm sektörünün temel unsurlarından birisi olan seyahat acentaları, turistler için hem bilgi kaynağı olmakta hem de sundukları tavsiyelerle karar verme sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir (Uygurtürk ve Korkmaz, 2015, s. 141). Bu rol süresince seyahat acentalarının dinamik faaliyetler yürüterek rekabet ortamında ayakta kalabilmek ve verimliliklerini koruyabilmek için ürün tasarımı konusunda dikkatli olmaları (Öter ve Tütüncü, 2001, s. 115) ve hızlı bir şekilde gelişme gösteren işletmelere uyum sağlayabilmeleri gerekmektedir (Arpacı, 2016, s. 204; Yüksek, 2013, s. 66). Bir diğer önemli konu ise teknolojik gelişmelerin pazarlama alanında işletmeleri değişime/ yeniliğe yöneltmesidir (Şahin ve Cıbit, 2016, s. 1221). Ürün ve hizmetlerin internet ortamında sunulmasıyla hem müşteriyle tedarikçi etkileşimi güçlenmekte hem de işletmeler için

teknolojinin kullanımı güçlü bir kaynak haline gelerek satış öncesi ve satış sonrası destek sunarak ticaret açısından başarılı bir uygulamaya dönüşmektedir (Bayram ve Şahbaz, 2017, s. 61).

Karadeniz Bölgesine düzenlenen turlarla ilgili çalışmalar incelendiğinde, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yerel turist profilini inceleyen Çoşışler ve Türker (2015)'in çalışmaları dikkat çekmektedir. Yazarlar, Doğu Karadeniz'in yerli turistler tarafından büyük oranda "kültür turları" için gezildiğini ifade ederken, çalışmalarında turistleri bölgeye çeken en önemli faktörün fiyat düşüklüğü olduğunu tespit etmişlerdir. Katılımcılarının üniversite mezunu eğitimli kişiler olduğu, yerli turist profilinin 31-60 yaş arasındaki memur ve emeklilerden oluştuğu ifade edilmektedir. Buna ek olarak katılımcıların bölgeyi ilk kez ziyaret etmiş olmaları bu pazarın doymamış niteliğini ifade eden bir gösterge olarak ileri sürülürken erkek katılımcılar ağırlıklı olarak Rize ilini, bayan katılımcılar ise Trabzon ilini görmek istediklerini belirtmişlerdir. Seckelmann, (2002, s.86) ise Türkiye'nin her ili için yurt içi turizmin payını gösteren çalışmasında Trabzon için %75,01 ile 87,5 arasında verilere ulaşamadığı ifade edilirken diğer DOKAP illeri için %87,51 ile 100 arası herhangi bir veriyi ulaşamadığı ifade etmektedir.

Karadeniz bölgesini en çok tercih edenlerden birisi Arap turistlerdir. 2011 yılında Doğu Karadeniz Bölgesi' ne 65 bin Arap turist gelirken 2014 yılında bu rakam 260 bine ulaşmıştır (DOKA, 2014, s.22-23). Körfez ülkelerinden Türkiye'ye gelişlerin krizlere rağmen devam ettiği görülmektedir. Gerek bölgeye ekonomik katkısı gerekse turizmin geleceği açısından düşünüldüğünde, Karadeniz bölgesine düzenlenen turlar ve güzergâhları ayrıca önem taşımaktadır. Turistlerin DOKAP kapsamında yer alan illere yoğun ilgisi vardır ve bu ilginin doğru bir pazarlama stratejisi oluşturularak devamının sağlanması ve potansiyel turistlerin bölgeye çekilmesi sağlanmalıdır. Bu stratejinin oluşturulması için bölgenin mevcut durumunun ortaya konulması ve bölgenin öne çıkan özelliklerinin yanı sıra aktif olarak turizm faaliyetlerinde yer alan destinasyonların değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yöntem

Araştırmanın amacı, Ankara’da bulunan seyahat acentalarının DOKAP illerine düzenlediği turların belirlenmesi ve bu seyahat acentalarının web sitelerinde yer alan tur programlarının içeriksel olarak analiz edilmesidir. Araştırma evreni, tur düzenleme yetkisi olan ve 2017 yılı TÜRSAB’a üye 9672 seyahat acentasının DOKAP bölgesine hazırlamış oldukları turlar olarak belirlenmiştir (TÜRSAB, 2017). Örneklem olarak Ankara ili seçilmiş olup, 608 seyahat acentasının DOKAP bölgesine hazırlamış oldukları turlar değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu seyahat acentaların internet sitelerinde bulunan turların sadece DOKAP illerine yönelik olanları sınıflandırılarak bu illerin tercih edilme durumları, kullandıkları güzergâhlar, mola ve yemek rotalarında müşterilerin tatması sağlanan yiyecek ve içecekler analiz edilmiştir. Böylece DOKAP bölgesinde yer alan illerde bulunan gastronomik unsurların tur içeriklerinde yeri ve öneminin tespit edilmesi sağlanmaktadır.

Tablo 1’de görüldüğü üzere Ankara’daki seyahat acentalarının TÜRSAB’ın resmi web sitesinde 192 seyahat acentasının web sitesi bilgisi bulunduğunu, 416 seyahat acentasının ise web sitesi bilgisinin yer almadığı görülmüştür. Araştırma kapsamında web sitesi bulunan 192 seyahat acentasının içeriği incelenmiş olup, yalnızca 36’sının tur odaklı olduğu görülmüştür. Araştırma yöntemi olarak içerik analizi yöntemi seçilmiştir. Araştırma verileri, gerçekleştirdiği tur bilgisini web sitesinde paylaşan ve aktif olarak belirli dönemlerle DOKAP bölgesine tur düzenleyen 19 adet seyahat acentası ve Ankara’da acentaları bulunan 5 adet firmanın (Ets, Jolly, Anı, Tatilbudur, Tatilsepeti) tur programlarından elde edilmiştir. Söz konusu tur programlarının tur çeşitleri, tercih ettiği güzergâhlar, konaklamayı tercih ettikleri iller, tur kapsamında yer alan bölgeye özgü gastronomik unsurlar ve kültürel ziyaret noktaları incelenmiştir.

Tablo 1. Ankara’da Bulunan TÜRSAB’a Kayıtlı Seyahat Acentalarının Web Siteleri İçeriksel Analizi

WEB SİTESİ DURUMU	n	GENEL İŞ YOĞUNLUĞU	n	DOKAP BÖLGESİ TUR DÜZENLEME DURUMU	n
Var	192	Tur Odaklı	36	Düzenliyor	19
				Düzenlemiyor	17
		Yurt Dışı ve Gemi Turları	13		
		Kongre, Eğitim ve Vize	51		
		Hac ve Umre	22		
		Otel, Bilet ve Ulaşım	28		
		Tur Bilgisi Yok	42		
Yok	416				
TOPLAM	608	TOPLAM	192	TOPLAM	36

Ankara’ da yer alan TÜRSAB acentalarının analizinde, genel iş yoğunluğunun ağırlıklı olarak kongre, eğitim ve vize işlemlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunu takip eden tur odaklı acentalarda ise DOKAP Bölgesi’ ne tur düzenleme durumunun gereğinden az olduğu ileri sürülebilir.

Bulgular

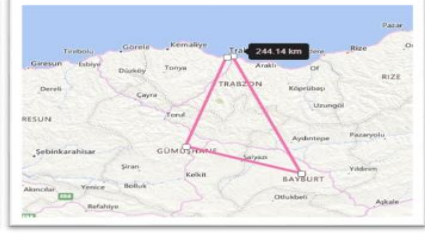
Gerçekleştirdiği tur bilgisini web sitesinde paylaşan ve aktif olarak belirli dönemlerle DOKAP bölgesine tur düzenleyen 24 seyahat acentasının web siteleri içeriksel olarak incelendiğinde; Ankara’dan DOKAP kapsamında yer alan Tokat, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Rize ve Artvin illerine sürekli olarak düzenlenen 65 tur yer aldığı görülmektedir.

DOKAP Bölgesine düzenlenen turlar incelendiğinde; Şekil 1 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere Gümüşhane, Bayburt ve Tokat illerini kapsayan turların ayrıca yapıldığı, bu turlardan Tokat’ın Amasya ya da Çorum illeriyle beraber

tur kapsamına alındığı ve genel olarak Karadeniz turlarına nazaran daha az sayıda olduğu görülmektedir.

Şekil 1. Amasya & Çorum & Tokat & Niksar Tur Güzergâhı

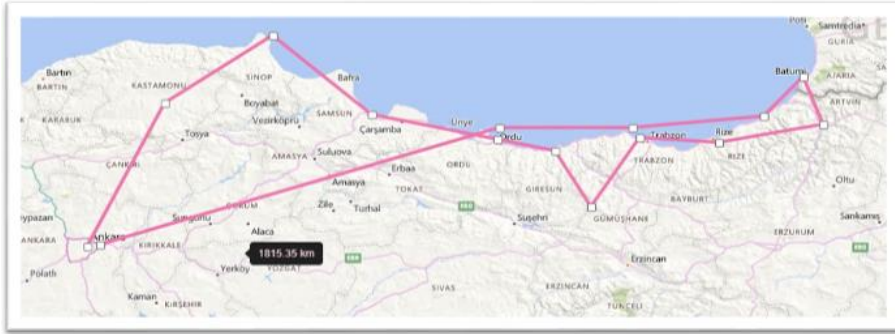
Şekil 2. Gümüşhane & Trabzon & Bayburt Tur Güzergâhı

Şekil 3: Karadeniz ve Batum Turu Güzergâhı

Şekil 3’te görüldüğü üzere Karadeniz ve Batum turu kapsamında Kastamonu, Sinop, Samsun, Ordu, Gümüşhane, Trabzon, Rize, Artvin ve Batum illerinin gezildiği görülmektedir. Bu turlar çoğu zaman Samsun’dan başlamakta olduğu gözlenmiştir

DOKAP Bölgesine düzenlenen turlar incelendiğinde; Şekil 1 ve Şekil 2’de görüldüğü üzere Gümüşhane, Bayburt ve Tokat illerini kapsayan turların ayrıca yapıldığı, bu turlardan Tokat’ın Amasya ya da Çorum illeriyle beraber tur kapsamına alındığı ve genel olarak Karadeniz turlarına nazaran daha az sayıda olduğu görülmektedir.

Şekil 4: Üç Liva ve Karadeniz Tur Güzergâhı

Şekil 4'te görüldüğü üzere Karadeniz Bölgesi'ne düzenlenen turlar arasında "Uzun Karadeniz Turu" ya da "Üç Liva" (Batumi, Kars, Ardahan) adlandırılmasıyla daha uzun bir güzergâhta gezildiği görülmektedir. Bu turlar Yozgat'tan başlayıp Sivas, Erzincan, Erzurum, Kars, Ardahan üzerinden Karadeniz bölgesi illerine geçilmektedir. Bu konu kapsamında DOKAP illerinin gezilen destinasyonları şu şekildedir;

Tablo 2. DOKAP İllerinin Gezilen Destinasyonları

DOKAP İLLERİ	Destinasyonların Turlarda Bulunma Durumu		Doğal, Tarihi ve Kültürel Çekicilikler	Somut Olmayan Kültürel Miras	Rekreasyonel Faaliyetler ve Alternatif Turizm
	f	%			
TOKAT	6	9	Balıca Mağarası, Tokat Müzesi (Gök Medrese), Yazmacılar Han, Taşhan, Tokat Mevlevihanesi, Latifoğlu Konağı, Voyvoda Han, Ali Paşa Camii, Sulu Han, Deve Hanı, Niksar Dar'ül Hayr Medresesi, Lülecizade Kardeşler Çeşmesi, Kırk kızlar Kümbeti, Taşmektep		

			(Prof.Dr. Metin Sözen Kültür Evi), Ulu Cami, Leylekli (Yılanlı) Köprü, Seğmenli Köprü		
SAMSUN	43	66	Bandırma Vapuru, İlk Adım Anıtı, Gazi Müzesi, Atatürk Anıtı, Amazon Parkı, Etnoğrafya ve Arkeoloji müzeleri, Yason Kilisesi		
ORDU	50	77	Boztepe, Yason Burnu, Yason Kilisesi, Perşembe Yaylası, Aybastı Kent Ormanı, Çiseli Şelalesi, Karga Tepesi, Kümbet Şehitliği, Gaga Gölü, Kurul Kayalıkları		Teleferik
GİRESUN	42	65	Giresun Kalesi, Giresun Adası, Topal Osman’ın Kabrini Ziyaret, Gümüşçüler Çarşısı, Görele Kemeçe Müzesi, Kümbet Yaylası, Şebinkarahisar Kalesi, Tamzara		Tekne Turu
GÜMÜŞHANE	23	35	Kromni Vadisi, Santa harabeleri, İmera Manastırı, Karaca Mağarası		
TRABZON	54	83	Ayasofya Kilise ve Camiisi, Atatürk Köşkü, Altındere Milli Parkı, Sümela Manastırı, Uzungöl, Hapsiyaş (Kiremitli) Köprüsü, Trabzon	Kazaziye, Hasır, Telkari ,Bıçak ve Bakır Atölyeleri	

			Kent Tarihi Müzesi, Lustra ve Garester Yaylası		
BAYBURT	2	3	Bayburt Kalesi, Ulu Cami ve Saat Kulesi,Baksı Müzesi, Çımağıl Mağarası, Kavalar Evi, Zahit Efendi Camisi, Galezna Buzul Gölü		
RİZE	56	86	Zilkale, Rize Kalesi, Rize Müzesi, Rize Botanik Parkı, Ayder, Fırtına Vadisi, Kavron yaylası,Çinçiva/Şenyu va Köyü,Yukarıkavrun Yaylası, Avusör Yaylası, Gelintülü Şelalesi, Timistat Köprüsü, Çat, Elevit, Palovit Yaylaları	Rize Bezi (Feretiko) , Tahta Kaşık Atölyesi	Ayder Kaplıcası, Tulum Eşliğinde Horon, Rafting, Zipline
ARTVİN	19	29	Karagöl, Şavşat, Atatürk Heykeli, Borçka Baraj Gölü, Arhavi Özgürlük Anıtı, Kafkasör Yaylası, Deriner Barajı, Cehennem Deresi Kanyonu, Macahel, Heba Yaylası		
TOPLAM TUR (n)	65	100			

Tablo 2’de DOKAP Bölgesinde gerçekleştirilen turların ziyaret noktalarının yanı sıra somut olmayan kültürel miras unsurları ve gerçekleştirilen rekreasyonel faaliyetler yer almaktadır. Rekreasyonel aktivitelerde Rize sağladığı olanaklarla dikkat çekmektedir. Somut olmayan kültürel miras örneği açısından ve satın alınabilir ürünler açısından ise

Trabzon ili dikkat çekmektedir. En çok gezilen illerin görseli, frekanslarına göre ayarlanmış görsel harita ile Şekil 5’te yer almaktadır.

Şekil 5. DOKAP İllerinin Gezilme Durumlarının Görseli

DOKAP illerine düzenlenen turlar incelenmiş ve tur çeşitleri isimlerine göre ayrılmıştır. Söz konusu turların ortalama geceleme sayıları belirlenmiştir. Tablo 3’te görüldüğü üzere tur programlarının isimlendirmelerinde genellikle “(Yeşil/ Doğal/ Şehir Şehir/ Baştan Sona/ Doğu) Karadeniz ve Batum Turu”, “Karadeniz Yaylaları ve Batum”, “Kısa Karadeniz”, “Amasya & Tokat & Niksar Turu”, “Çorum & Amasya & Tokat”, “Amasya & Balıca Mağarası & Borabay Gölü”, “Trabzon, Gümüşhane, Bayburt Turları” olduğu görülmektedir. Karadeniz turları kapsamında genelde Tokat, Gümüşhane, Bayburt’a nadiren uğradıkları, fakat bu iller için ayrıca bir tur programı oluşturdukları analiz edilmiştir.

Tablo 3. DOKAP İllerine Düzenlenen Turların Çeşitleri ve Geceleme Durumları

TUR ADI-KAPSAMI	GECELEME DURUMLARI		
	1-4 GECE	5-6 GECE	7-9 GECE
(YEŞİL/ DOĞAL/ ŞEHİR ŞEHİR/ BAŞTAN SONA/ DOĞU) KARADENİZ VE BATUM TURU	5	18	7
KARADENİZ YAYLALARI VE BATUM		10	
KISA KARADENİZ	13		
AMASYA & TOKAT & NIKSAR TURU	2		

ÇORUM & AMASYA & TOKAT	2		
AMASYA & BALLICA MAĞARASI & BORABAY GÖLÜ	1		
TRABZON, GÜMÜŞHANE, BAYBURT TURLARI		1	
DİĞER		2	4
TOPLAM*f (n=65)	23	31	11
TOPLAM*%	35.4	47.7	16.9

Yine Tablo 3'te görüldüğü üzere söz konusu turların tur kapsamında geceleme durumları değerlendirildiğinde %47.7 oranında 5-6 geceleme yapmayı tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 4. DOKAP İllerine Düzenlenen Turların Konaklama Yaptıkları İllere İlişkin Frekans Analizi

DOKAP İLLERİ		GECELEME DURUMLARI		
		f	f*toplam	%
Tokat		0	0	0.00
Samsun		12	12	4.76
Ordu	Fatsa	15	35	13.89
	Ordu	20		
Giresun		20	20	7.94
Gümüşhane		1	1	0.40
Trabzon	Maçka	22	49	19.44
	Trabzon	27		
Bayburt		2	2	0.79
Rize	Çayeli	11	86	34.13
	Çamlıhemşin	68		
	Rize	7		
Artvin	Hopa	21	47	18.65
	Artvin	26		
TOPLAM		252		100.00

Tablo 4’te DOKAP bölgesine düzenlenen turların geceleme durumlarının frekans analizi uygulanmış ve yüzde toplam geceleme miktarı üzerinden yapılmıştır. Tablo 4’e göre % 34.13 oranla en fazla Rize’de, % 19.44 oranla Trabzon’da, % 18.65 oranla da Artvin’de konakladıkları görülmektedir. Ayrıca DOKAP illerine düzenlenen turların geceleme durumları incelendiğinde, Trabzon’da Maçka’nın, Rize’de Çamlıhemşin’in, Artvin’de ise Hopa’nın konaklama için tercih edildiği dikkat çekmektedir.

Tablo 5. DOKAP Bölgesine Düzenlenen Turlarda Gastronomik Unsurlar ve Yeme İçme Yerlerine İlişkin Bulgular

	GASTRONOMİK UNSURLAR	f	Toplam Acenta (n=24)	%
ÇAY	RİZE-ÇAY FABRİKASI VE ÇAY ALIŞVERİŞİ (n=5-13)	13	23	95.83
	TRABZON- ÇAY FABRİKASI ve ÇAY ALIŞVERİŞİ (n=7-14)	14		
	GİRESUN- ÇAY FABRİKASI VE ÇAY ALIŞVERİŞİ (n= 4-5)	5		
FINDIK	ORDU-FINDIK ÜRETİMİ VE FINDIK MAMÜLLERİ ALIŞVERİŞİ	13	18	75.00
	GİRESUN- FINDIK ÜRETİMİ VE FINDIK MAMÜLLERİ ALIŞVERİŞİ	5		
YÖRESEL	TRABZON-VAKFIKEBİR EKMEĞİ VE SÜT ÜRÜNLERİ ALIŞVERİŞİ	5	21	87.50
	TRABZON/GÜMÜŞHANE- KÖME VE PESTİL ALIŞVERİŞİ	7		
	RİZE- ÇAMLIHEMŞİN YÖRESEL ÜRÜNLER	6		
	TRABZON- YÖRESEL ÜRÜNLER	5		
ÖZEL	TRABZON-HAMSİKÖY SÜTLACI VE TADIMI	17	17	70.83
	KAHVALTI- ÖĞLE- AKŞAM YEMEKLERİNİN ALINDIĞI YERLER		Toplam Acenta (n=24)	%

YÖRESEL YİVECEKLER	RİZE-FIRTINA VADİSİ ÖĞLE YEMEĞİ (Kırmızı Benekli Alabalık/İspir Fasulye+ Muhlama, Laz Böreği, Kara Lahana Sarması, Turşu Kavurma, Hamsi Kuşu)	20	83.3 3
	TRABZON- UZUNGÖL TEREYAĞLI ALABALIK	5	20.8 3
	TRABZON- AKÇAABAT KÖFTE	19	79.1 7
	GİRESUN- TİREBOLU PİDESİ	3	12.5 0
	ORDU- BOZTEPE SERPME KAHVALTI/ÖĞLE YEMEĞİ/ÇAY MOLASI	24	100. 00
	SAMSUN PİDESİ/TERME PİDESİ	4	16.6 7

Tablo 5’te DOKAP bölgesine düzenlenen turlarda gastronomik unsurlar ve yeme içme yerlerine ilişkin verilerin analizi yer almaktadır. Buna göre DOKAP illerine giden turların % 95.83’ü çayın üretimiyle ilgili bilgi almak için Rize, Trabzon ve Giresun’da çay fabrikası’na uğramakta ve çay alışverişi için mola vermektedir. Acentaların % 87.50’sinin Trabzon, Gümüşhane ve Rize’de Vakfikebir ekmeği, süt ürünleri, köme ve pestil alışverişinin yanı sıra çeşitli yöresel ürünler için mola verdikleri analiz edilmiştir. Turların %75’inin fındık üretimi ve fındık mamülleri alışverişi için genellikle Ordu olmak üzere zaman zaman da Giresun’u tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine Tablo 5’te görüldüğü üzere %70.83 oranla bulunduğu yerle marka haline gelmiş Hamsiköy Sütlacı’nın tadımı için gittikleri elde edilen bulgular arasındadır.

Ayrıca DOKAP bölgesine düzenlenen turlarda kahvaltı- öğle- akşam yemeklerinin alındığı yerler incelenmiş ve tüm acentaların Ordu-Boztepe’de serpme kahvaltı, öğle yemeği ya da çay molası verdikleri görülmektedir. % 83.33’ünün Rize Fırtına Vadisi’nde öğle yemeğini tercih ettiği ve genelde yöreye özgü olan Kırmızı Benekli Alabalık ya da İspir Fasulye’nin yanında Muhlama, Laz Böreği, Kara Lahana Sarması, Turşu Kavurma ve Hamsi Kuşu’nun bulunduğu menüleri aldıkları görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Dokap illerine yönelik olarak hazırlanan turların içeriksel analizlerinin ele alındığı bu çalışmada, turların güzergahları, gidilen destinasyon alanları, molalarda ve yemek saatlerinde tüketilmesi düşünülen gastronomik unsurların saptanması amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde yapılan analizlerde birtakım sonuçlara varılmış olup söz konusu sonuçlar aşağıdaki şekilde yer almaktadır;

Çalışma kapsamında ele alınan 608 acentanın yalnız 192 tanesinin web sitesinin olduğu sonucuna ulaşılmış olup bunların genel olarak kongre, eğitim ve vize odaklı çalıştıkları tespit edilmiştir. Buna ek olarak tur odaklı olarak çalışan acenta sayısı oldukça azken hiç tur bilgisi bulunmayan pek çok acentanın bulunduğu gözlenmiştir. Bu verilerden hareketle TÜRSAB’ a bağlı olan Ankara’ daki acentalarının internet sitelerinin yapımına önem vermediği ve internet pazarlamasını yeterince aktif kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu çıkarım Erdoğan (2012, s. 247-263)’ ın çalışmasında yer alan incelemeyle de örtüşmektedir. Erdoğan, 2012 yılında yaptığı çalışmada Türkiye genelinde acentaların web sitekullanımı pasif bulmuş olup bunun işletmelerin çevresel konulara ilgilerini ve duyarlılıklarını yansıttığını savunmuştur.

Dokap illerini içeren turlara bakıldığında tur adında “Karadeniz” ya da “Batum” kelimelerinin ağırlıklı olarak yer aldığı gözlenmekle beraber geceleme sayılarını içeren analiz kapsamında genel olarak 5-6 gecelerin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ülke genelinde 2017 yılında yapılan geceleme sayılarına bakıldığında dönemler içerisinde en fazla 13,1 en az 9,7 geceleme yapıldığı görülmektedir (www.tuik.gov.tr).Başka bir çalışmaya göre ise 2007 yılında turistlerin Artvin, Rize, Trabzon, Gümüşhane ve Ordu illerinde 1,3 geceleme yapılmasına rağmen Giresun’da 1,7 ve Samsun’da 1,4 gecelerin gerçekleştiği belirtilmiştir (Yeşiltaş, Çeken ve Öztürk,2009, s.262).

Dokap illerine uygulanmakta olan turların konaklama yapmak için seçtikleri illerin dağılımında, ağırlık olarak Rize ilinin tercih edildiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra Trabzon ve Artvin konaklama için tercih edilen diğer iller arasında yer almaktadır. Ayrıca Tokat, Gümüşhane ve Bayburt illerinde konaklamanın nadiren yapıldığını da söylemek mümkündür.

Dokap illerinde yer alan gastronomik unsurlardan en dikkat çeken çay ürünleri olup Rize, Trabzon ve Giresun’daki çay fabrikalarına ziyaret ve

alışveriş imkânı sağlanmaktadır. Rize İli Tabiat Turizmi Master Planı (2016, s.32)' da Rize ili için temel geçim kaynağı olarak görülen ve 170 adet çay üretim alanı olması göz önüne alındığında bölge için temel ekonomik kaynak olan unsurların tur kapsamında yer verilmesi yerel ekonomiyi destekleyici niteliktedir.

Çaya ek olarak diğer gastronomik unsurlara bakıldığında bunu yöresel ürünler takip etmekte olup içeriğini Vakfikebir ekmeği, süt ürünleri, köme, pestil Çamlıhemşin ve Trabzon' un yöresel ürünleri oluşturmaktadır. Ayrıca kahvaltı, öğle ve akşam yemeklerinin tercih edildiği yerlere bakıldığında, tüm turlarda Ordu' nun Boztepe ilçesinde kahvaltı, öğle yemeği veya çay molası verildiği tespit edilmiştir. Bu veriye dayanarak Boztepe ilçesinin Dokap turları açısından önemli bir mola noktası olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Boztepe' de yamaç paraşütü yapılabilmesi, çamlık ve mesire alanlarına sahip olmasının yanı sıra kar yağışıyla ve sis çökmesiyle de eşsiz manzaraya sahip olması (www.orduboztepe.net) DOKAP turlarında mola noktası olarak Boztepe' nin neden seçildiğini açıklar niteliktedir.

Rize' de Fırtına Vadisi' nde ve Trabzon' da Akçaabat köftesinin de yemek yemek için tercih edilen diğer mola noktası olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda çay, Vakfikebir ekmeği, köme, Akçaabat köftesi gibi yöresel gastronomik unsurların DOKAP illerine düzenlenen turlara dahil edildiği ve tanıtımı için kullanıldığı sonucuna ulaşılmış olup çalışma bilgileri göz önüne alınarak aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır;

- Ankara' da bulunan TÜRSAB üyesi seyahat acentalarının web sitesi oluşturmasına teşvik edilmesi ve tüm acentalarda tur programlarının içeriklerinin bulundurulmasını sağlaması önerilmektedir. Böylece web sitesini inceleyen kişilere bilgi sağlanması ve turlara katılma oranlarının artacağı düşünülmektedir.
- Kültürel ve gastronomik açıdan zengin olan DOKAP Bölgesi' nde bölgesel turizmi geliştirebilmek adına gerekli güncellemeleri sağlaması önerilmektedir. Bu kapsamda bölgeye hazırlanan turlarda bulunan yemek molalarında yöresel yemeklere yer verilerek hem ürünlerin tanıtımının sağlanması hem de yerel halka ekonomik gelir sağlayacağı düşünülmektedir.
- Geceleme sayısı açısından ön plana çıkan Rize ili için rekreatif faaliyetlerin zenginleştirerek konaklama sayısının daha da

artırılmasını sağlamak; Tokat, Gümüşhane ve Bayburt gibi konaklama sayısı yetersiz olan iller için de Rize ili konaklama açısından emsal olarak ele alınıp gerekli planlamaların yapılarak turizm gelirlerinde artış sağlanması önerilmektedir.

- Değişen turist beklentilerinin karşılanmasını sağlamak ve doğru pazarlama stratejisi uygulayabilmek için DOKAP turlarından elde edilen verileri göz önüne alarak tur programları üzerinde çalışmalar yapmaları önerilmektedir. Böylece turların daha aktif olarak seyahat acentalarında yer alacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acuner, E. (2015). Zigana Turizm Merkezi'nin Sürdürülebilir Turizm Kriterleri Çerçevesinde Yerel Destinasyon Yönetim Örgütleri Tarafından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 62-93.
- Acuner, E., Tayfun, A. (2016). Doğa Temelli Erişilebilir Turizm: Rize Örneği (Nature-Based Accessible Tourism: Case of Rize). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(2), 63-93.
- Akyol, C., Güner, S., Oğan, Y., Aydın, E., Yüce, R., Uluyurt, T. (2014). Kırsal Alanların Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi –Artvin İli Arhavi İlçesi Örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 249-271.
- Arpacı, Ö. (2016). Seyahat Acentalarının Tur Hizmetlerine Yönelik Müşteri E-Şikâyetlerinin Örgütsel Öğrenme Aracı Olarak Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 203-219.
- Artvin Valiliği. (2017, Eylül 13). Artvin Coğrafi Durum. Artvin Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.artvin.gov.tr/cografi-durum> adresinden alındı
- Bayburt Valiliği. (2017, Ekim 16). *Bayburt*. Bayburt Valiliği: <http://www.bayburt.gov.tr/ekonomi> adresinden alındı
- Bayram, A. T., Şahbaz, R. P. (2017). E-Hizmet Uygulamalarında Kalite Algısı, Memnuniyet ve Sadakat Tutumlarının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi: Seyahat Acentaları Müşterileri Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(1), 60-75.
- Canbolat, E., Keleş, Y., Akbaş, Y. Z. (2016). Gastronomi Turizmi Kapsamında Samsun Mutfağına Özgü Turistik Bir Ürün: Bafra Pidesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(4), 75-87.
- Çavuş, A. (2014). Trabzon'da Doğa Turizmi Açısından Değerlendirilmesi Gereken Turistik Bir Alan: Sera Gölü. *Türk Coğrafya Dergisi*(63), 43-49.
- Çokişler, N., Türker, A. (2015). Doğu Karadeniz Bölgesinin Yerli Turist Profili ve Pazar Bölümlendirmede Kullanımı. *Karadeniz Araştırmaları*(44), 33-57.
- DOKA. (2014). *Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı 2014 Yılı Faaliyet Raporu*. Trabzon: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. <http://www.doka.org.tr> adresinden alındı
- DOKA. (2017). *Doğu Karadeniz Bölgesinde Arap Turizmi Mevcut Durum ve Gelişme Stratejisi Raporu*. Trabzon: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. <http://www.doka.org.tr> adresinden alındı
- DOKAP. (2017, Eylül 16). DOKAP (Doğu Karadeniz Projesi) Hakkında. Giresun, Türkiye. <http://dokap.gov.tr/3694-2> adresinden alındı
- Erdoğan, N. (2012). Seyahat Acentelerinin Çevresel İlgilerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 247-265.
- Giresun Belediyesi. (2017, Eylül 2). *Giresun Adası*. Giresun Belediyesi Resmi Web Sitesi: <http://giresun.bel.tr/giresun-adası/> adresinden alındı
- Giresun Valiliği. (2017, Ekim 5). *Giresun Yaylaları*. Giresun Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.giresun.gov.tr/yaylalar> adresinden alındı
- Gümüşhane Valiliği. (2017, Eylül 13). *Gümüşhane'de Turizm*. Gümüşhane Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.gumushane.gov.tr/turizm-genel-bilgiler> adresinden alındı
- Kadıoğlu, Y. (2017). Samsun'da Yöresel Öneme Sahip Bir Kış Turizm Merkezi: Akdağ (Ladik). *Doğu Coğrafya Dergisi.*, 22(38), 161-172.
- Kandemir, R., Erüz, C., Gürler, M., Gökçaya, G. (2009). Gorom Vadisi (Gümüşhane) Jeoturizm Potansiyeli. 62. Türkiye Jeoloji Kurultayı. Ankara: MTA.

- Korkmaz, Ö. (2017). Kültür Turizminde Müzelerin Yeri: Baksı Müzesi ve Bayburt Ekonomisine Etkisi. *Journal of Yasar University*, 12(45), 76-92.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_a, Eylül 10). *Tokat İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*. Tokat Turizm Aktiviteleri: <http://www.tokatkulturturizm.gov.tr/TR,60611/turizm-aktiviteleri.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_b, Ekim 2). *Samsun Turizm Aktiviteleri*. Samsun Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü: <http://samsunkulturturizm.gov.tr/TR,59815/turizm-aktiviteleri.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı . (2017_c, Ekim 10). *Ordu'nun Doğal Alanları*. Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <http://www.ordukulturturizm.gov.tr/ktmordu/TR,106502/dogal-alanlar.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_d, Eylül 1). *Ordu: Boztepe*. Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Resmi Web Sitesi: <http://www.ordukulturturizm.gov.tr/TR,130410/boztepe.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_e, Ekim 1). *Ordu-Fatsa: Gaga Gölü*. Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Resmi Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_f, Ekim 6). *Gümüşhane Turizmi*. Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Resmi Web Sitesi: www.gumushanekulturturizm.gov.tr adresinden alındı
- Web Sitesi: <http://www.ordukulturturizm.gov.tr/TR,130471/gaga-golu--fatsa---ordu.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_g, Eylül 17). *Trabzon'da Doğa Sporları Turizmi*. Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Resmi Web Sitesi : <http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR,57697/doga-sporlari-turizmi.html> adresinden alındı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017_h, Eylül 11). *Bayburt Turizm Aktiviteleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <http://www.bayburtkulturturizm.gov.tr/TR,91931/turizm-aktiviteleri.html> adresinden alındı
- Ludwig, W., Dumont, E., Meybeck, M, Heussner, S. (2009). *River Discharges of Water and Nutrients to the Mediterranean and Black Sea:Major Drivers for Ecosystem Changes During Past and Future Decades?*. Progress in Oceanography 80,199–217.
- Merdan, K., Okuroğlu, M. S. (2016). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Gümüşhane Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 961-984.
- Ordu Boztepe Sitesi (2018, Mayıs 9). Ordu Boztepe'yi tanıyalım. <https://www.orduboztepe.net/adresinden> alındı
- Ordu Valiliği. (2017, Ekim 4). *Ordu'da Kültür ve Turizm*. Ordu Valiliği Resmi Web Sayfası: <http://www.ordu.gov.tr/kultur-ve-turizm> adresinden alındı
- Orhan, F. (2014). Kırsal Turizm Çekicilikleri Yönünden Maden Köyü ve Yaylası (Şavşat). *Doğu Coğrafya Dergisi*(32), 101-122.
- Orhan, F., Doğanay, H. (2017). Türkiye'nin Sakin Şehirlerinden Biri Olan Şavşat'ın Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(12), 303-326.
- Öter, Z., Tütüncü, Ö. (2001). Turizm İşletmelerinde Kalite Fonksiyon Göçerimi: Seyahat Acentelerine Yönelik Varsayımsal Bir Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 95-117.
- Pirselimoğlu Batman, Z., Demirel, Ö. (2015). Altındere Vadisi Meryemana Deresi Güzergâhında Doğa Temelli Turizm Etkinliği: Yamaç Paraşütü. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 13-26.

- Rize İli Tabiat Turizmi Master Planı (2016).T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı12. Bölge Müdürlüğü – Rize Şube Müdürlüğü, Rize.
- Samsun Belediyesi. (2017, Ekim 1). *Samsun Tarihi*. Samsun Belediyesi Resmi Web Sayfası: <http://www.samsun.bel.tr/samsun.asp?samsun=62-tarihi-ile-samsun> adresinden alındı
- Samsun Valiliği. (2017, Ekim 4). *Turizm Kenti Samsun*. Samsun Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.samsun.gov.tr/turizm-kenti-samsun> adresinden alındı
- Seckelmann, A. (2002). Domestic tourism- AChance for Regional Development in Turkey?. *Tourism Management* 23, 85–92.
- Şahin, B., Cıbit, Ö. (2016). Mobil Pazarlama ve Online Alışveriş İlişkinine Yönelik Tüketici Algıları: Seyahat Acentası Müşterilerine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası SosyalAraştırmalar Dergisi*, 9(44), 1221-1321.
- Tayfun, A., Acuner, E. (2014). Cittaslow: A Model Proposal For Çamlıhemşin (Cittaslow: Çamlıhemşin İçin Bir Model Önerisi). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1), 46-54.
- Tokat Valiliği. (2017, Eylül 1). *Tarih ve Kültür Şehri Tokat*. Tokat Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.tokat.gov.tr/tokat> adresinden alındı
- Trabzon Belediyesi. (2017, Ekim 12). *Trabzon*. Trabzon Belediyesi Resmi Web Sitesi: <http://www.trabzon.bel.tr/trabzon.aspx> adresinden alındı
- Trabzon Valiliği. (2017, Eylül 19). *Trabzon'da Gezilecek Yerler*. Trabzon Valiliği Resmi Web Sitesi: <http://www.trabzon.gov.tr/gezilecek-yerler> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK).(2018, Mayıs 5).Türkiye İstatistik Kurumu Resmi Web Sayfası: www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1609adresinden alındı
- Uygurtürk, H., Korkmaz, T. (2015). Türkiye'deki A Grubu Seyahat Acentalarının Tercih Sıralamasının PROMETHEE Yöntemi ile Belirlenmesi. *Business and Economics Research Journal*, 6(2), 141-155.
- Yalçın, B. (2015). Turistik Ürünlerin Pazarlanması: Innsbruck ve Gümüşhane Şehirlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 6(14), 12-24.
- Yeşiltaş, M., Çeken, H., Öztürk, İ. (2009). Karadeniz Bölgesindeki Turizm OlanaklarınınSwot Analizi İle Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 250-269.
- Yılmaz, H. (20-22 Mayıs 2010). Artvin Kenti Ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi*, (s. Cilt: IV Sayfa: 1595- 1605).
- Yüksek, G. (2013). Bilgi Teknolojilerinin Gelişimi, Seyahat İşletmeleri ve Küresel Dağıtım Sistemi Örneği. *IUYD'2013*, 4(1), 53-58.

